

ACTA HISTRIAE
28, 2020, 1

UDK/UDC 94(05)

ISSN 1318-0185 (Print)
ISSN 2591-1767 (Online)

Zgodovinsko društvo za južno Primorsko - Koper
Società storica del Litorale - Capodistria

ACTA HISTRIAE

28, 2020, 1

ISSN 1318-0185 (Tiskana izd.)
ISSN 2591-1767 (Spletna izd.)

UDK/UDC 94(05)

Letnik 28, leto 2020, številka 1

Odgovorni urednik/**Direttore responsabile/
Editor in Chief:**

Darko Darovec

Uredniški odbor/**Comitato di redazione/
Board of Editors:**

Gorazd Bajc, Furio Bianco (IT), Stuart Carroll (UK), Angel Casals Martínez (ES), Alessandro Casellato (IT), Flavij Bonin, Dragica Čeč, Lovorka Čoralčić (HR), Darko Darovec, Lucien Faggion (FR), Marco Fincardi (IT), Darko Friš, Aleš Maver, Borut Klabjan, John Martin (USA), Robert Matijašić (HR), Darja Mihelič, Edward Muir (USA), Žiga Oman, Jože Pirjevec, Egon Pelikan, Luciano Pezzolo (IT), Claudio Povoło (IT), Marijan Premović (MNE), Luca Rossetto (IT), Vida Rožac Darovec, Andrej Studen, Marta Verginella, Salvator Žitko

Uredniki/Redattori/**Editors:**

Urška Lampe, Gorazd Bajc, Arnela Abdić

Gostujoča urednica/**Guest Editor:**

Katarina Keber

Prevodi/Traduzioni/**Translations:**

Urška Lampe (slo.), Gorazd Bajc (it.), Petra Berlot (angl., it.)

Lektorji/Supervisione/**Language Editor:**

Urška Lampe (angl., slo.), Gorazd Bajc (it.), Arnela Abdić (angl.)

Izdajatelj/Editor/**Published by:**

Zgodovinsko društvo za južno Primorsko - Koper / Società storica del Litorale - Capodistria® / Inštitut IRRIS za raziskave, razvoj in strategije družbe, kulture in okolja / Institute IRRIS for Research, Development and Strategies of Society, Culture and Environment / Istituto IRRIS di ricerca, sviluppo e strategie della società, cultura e ambiente®

Sedež/Sede/Address:

Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, SI-6000
Koper-Capodistria, Garibaldijeva 18 / Via Garibaldi 18
e-mail: actahistriae@gmail.com; https://zdjp.si/

Tisk/Stampa/Print:

Založništvo PADRE d.o.o.

Naklada/Tiratura/Copies:

300 izvodov/copie/copies

Finančna podpora/**Supporto finanziario/****Financially supported by:**

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije / Slovenian Research Agency, Mestna občina Koper

Slika na naslovnici/**Foto di copertina/****Picture on the cover:**

Medicinska sestra z masko kot zaščita pred špansko gripo, 13. september 1918 / Infermiera che indossa una maschera come protezione contro l'influenza spagnola, 13 settembre 1918 / Nurse wearing a mask as protection against the Spanish influenza, September 13, 1918 (Wikimedia Commons; National Archives).

Redakcija te številke je bila zaključena 31. marca 2020.

Revija Acta Histriae je vključena v naslednje podatkovne baze / Gli articoli pubblicati in questa rivista sono inclusi nei seguenti indici di citazione / Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in: CLARIVATE ANALYTICS (USA): Social Sciences Citation Index (SSCI), Social Scisearch, Arts and Humanities Citation Index (A&HCI), Journal Citation Reports / Social Sciences Edition (USA); IBZ, Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur (GER); International Bibliography of the Social Sciences (IBSS) (UK); Referativnyi Zhurnal Viniti (RUS); European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS); Elsevier B. V.: SCOPUS (NL); DOAJ.

To delo je objavljeno pod licenco / *Quest'opera è distribuita con Licenza / This work is licensed under a Creative Commons BY-NC 4.0.*

Navodila avtorjem in vsi članki v barvni verziji so prosto dostopni na spletni strani: <https://zdjp.si>.

Le norme redazionali e tutti gli articoli nella versione a colori sono disponibili gratuitamente sul sito: <https://zdjp.si/it/>.

The submission guidelines and all articles are freely available in color via website http: <https://zdjp.si/en/>.

VSEBINA / INDICE GENERALE / CONTENTS

- Miha Seručnik:** Pandemija španske gripe med Kranjsko in Istro –
Možnosti in omejitve digitalnih pristopov 1
La pandemia dell'influenza spagnola tra la Carniola e l'Istria –
Possibilità e limiti degli approcci digitali
The Spanish Influenza Pandemic Between Carniola and Istria –
Possibilities and Limitations of Digital Approaches
- Urška Bratož:** Vojna, lakota in bolezen: Po sledih španske gripe v Kopru 21
Guerra, fame e malattia: Sulle tracce dell'influenza spagnola a Capodistria
War, Famine and Disease: Tracing the Spanish Influenza in Koper
- Katarina Keber:** »O španski boleznih, hripi posebne vrste«.
Ljubljanska izkušnja s pandemijo španske gripe 41
«Sulla malattia spagnola, un'influenza di tipo particolare».
L'esperienza di Lubiana con la pandemia dell'influenza spagnola
“On a Spanish Disease, a Specific Type of Flu”.
Experience with the Spanish Influenza Pandemic in Ljubljana
- Iva Milovan Delić & Marlena Plavšić:** Spanish Flu and Mental
Disorders in the Margraviate of Istria at the End of WWI 59
L'influenza spagnola e i disturbi mentali nel margraviato d'Istria
alla fine della prima guerra mondiale
Španska gripa in duševne motnje v markgrofiji Istra
ob koncu prve svetovne vojne
- Alenka Divjak:** Southwestern and Central Slovenia. Nauportus:
The Argonautic Legend – the Romans Go East 75
Slovenia sudoccidentale e centrale. Nauportus:
la leggenda degli Argonauti – i Romani vanno verso est
Jugozahodna in osrednja slovenija. Navport:
legenda o Argonavtih – Rimljani gredo na vzhod

- Izidor Janžekovič:** The History of Masculinity in the British Atlantic World 99
La storia della mascolinità nel mondo Atlantico Britannico
Zgodovina moškosti v britanskem Atlantiku
- Neva Makuc:** Goriška deželna zavest in identitetne dinamike na habsburško-beneškem obmejnem prostoru v luči (samo) oznak šolajoče se mladine 127
La coscienza provinciale Goriziana e le dinamiche identitarie nell'area di confine tra la Repubblica di Venezia e le province degli Asburgo alla luce delle (auto)identificazioni degli studenti
Provincial Affinity in the Area of Gorizia and Identity Dynamics in the Habsburg-Venetian Borderland in Light of the (Self) Labelling of the School Populations
- Ivan Miškulin & Barbara Riman:** Mons. Leopold Jurca i njegovo djelovanje u razdoblju između dvaju svjetskih ratova u hrvatskoj Istri 141
Il monsignor Leopold Jurca e il suo ruolo nel periodo tra le due guerre mondiali nell'Istria croata
The Monsignor Leopold Jurca and His Work in the Period between Two World Wars in Croatian Istria
- Blaž Torkar & Gorazd Bajc:** Slovenci v vrstah britanskih komandosov 161
Gli sloveni nelle fila dei commandos britannici
Slovenes in the Ranks of the British Commandos

PANDEMIJA ŠPANSKE GRIPE MED KRANJSKO IN ISTRO – MOŽNOSTI IN OMEJITVE DIGITALNIH PRISTOPOV

Miha SERUČNIK

ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, Novi trg 2, 1000 Ljubljana, Slovenija
e-mail: miha.serucnik@zrc-sazu.si

IZVLEČEK

Prispevek predstavlja rezultate študije o smrtnih žrtvah španske gripe v Ljubljani, Kopru, Pulju in Pazinu konec leta 1918 in v začetku 1919. Študija primerja starostno in družbeno strukturo žrtev pandemije, izveden pa je bil tudi poskus uporabe geografskega informacijskega sistema na podatkih za Ljubljano. Starostna struktura žrtev je primerljiva s podatki študij drugod. Najvišji delež žrtev je mogoče opaziti med otroki in med odraslimi med dvajsetim in štiridesetim letom življenja. S socialnega vidika je v vseh štirih krajih bilo mogoče ugotoviti večji delež žrtev med manualnimi poklici kot med nemanualnimi.

Ključne besede: španska gripa, socialna zgodovina, historična demografija, zgodovina medicine, družbeni razredi, umrljivost, lokalna zgodovina, prva svetovna vojna

LA PANDEMIA DELL'INFLUENZA SPAGNOLA TRA LA CARNIOLA E L'ISTRIA – POSSIBILITÀ E LIMITI DEGLI APPROCCI DIGITALI

SINTESI

Il contributo presenta gli esiti dello studio sui decessi provocati dall'influenza spagnola a Lubiana, Capodistria, Pola e Pisino verso la fine del 1918 e gli inizi del 1919. Nell'ambito dello studio che mette a confronto l'età e lo stato sociale relativi alle vittime della pandemia, è stato sperimentato anche l'utilizzo del sistema di informazioni geografiche con i dati relativi a Lubiana. Le statistiche sull'età delle vittime sono comparabili con i dati degli studi svolti in altre zone. La maggior parte delle vittime si registrava tra i bambini e gli adulti tra i 20 e 40 anni. Per quanto riguarda l'aspetto sociale, in tutte le quattro città prese in considerazione la percentuale delle vittime che svolgevano lavori manuali superava quella relativa ai lavori non manuali.

Parole chiave: influenza spagnola, storia sociale, demografia storica, storia della medicina, classi sociali, mortalità, storia locale, Prima guerra mondiale

UVOD

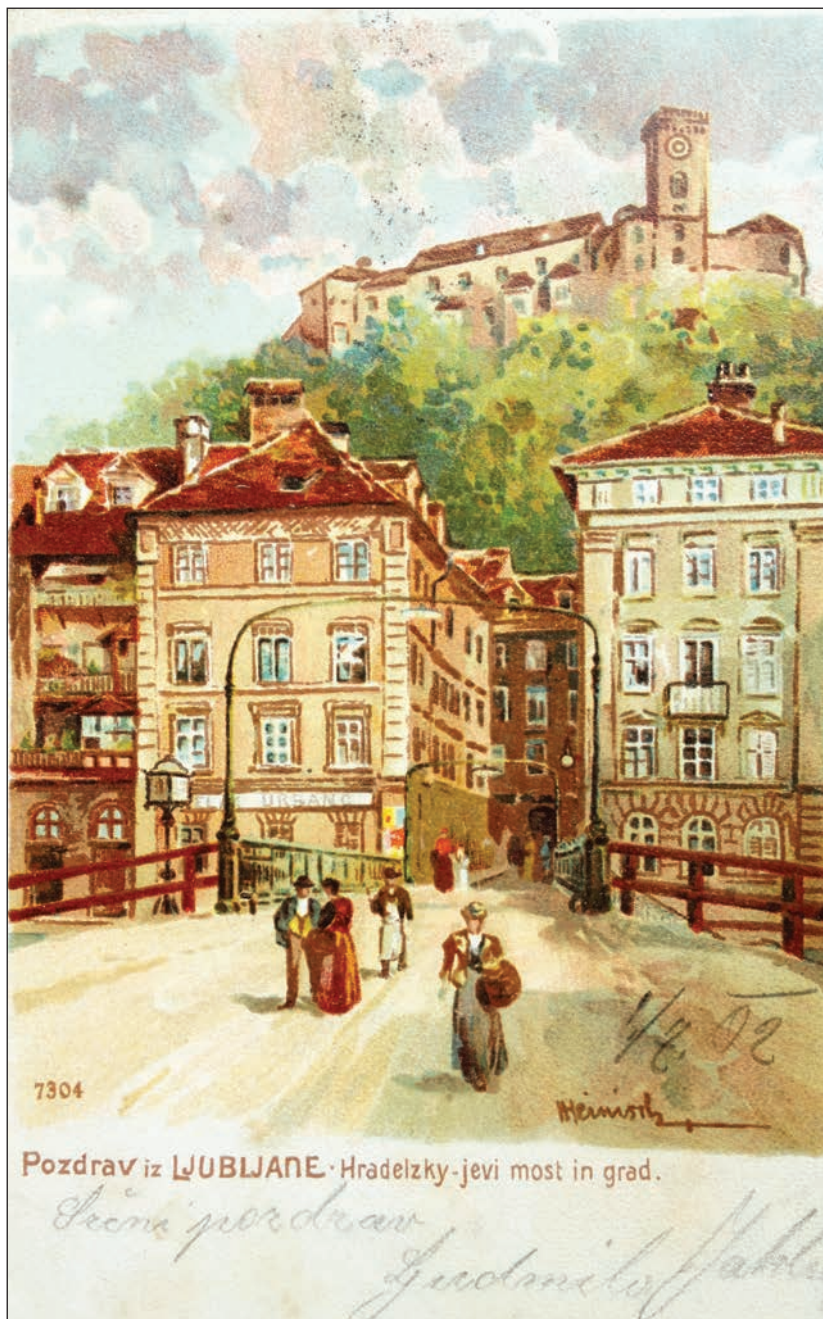
Pričujoči prispevek¹ je plod sodelovanja petih sodelavcev, štirih zgodovinarjev in psihologinje² na bilateralnem projektu *Razsežnosti in posledice epidemije španske gripe ob koncu 1. svetovne vojne*. Namen projekta je bil na podlagi študij štirih mest – Ljubljane, Kopra, Pulja in Pazina – raziskati fenomen španske gripe. Gre za temo, ki je v Sloveniji doslej še čakala na obravnavo s strani zgodovinske stroke, medtem ko je bila na Hrvaškem v zadnjem času deležna več pozornosti.³ Takšno stanje se precej razlikuje od situacije v deželah zahodne Evrope in ZDA, kjer lahko sledimo ponovnemu razcvetu raziskav španske gripe od konca osemdesetih let 20. stoletja naprej.⁴

Posledično je bil naš projekt osredotočen na raziskavi primarnih virov, natančneje na župnijske mrliške matične knjige. Podrobnejše študije za posamična mesta, ki smo jih vključili v raziskavo, so na voljo v člankih sodelavk na projektu, v tem prispevku pa se bomo posvetili opisu skupne zbirke podatkov, ki smo jo zasnovali za potrebe projekta in poskusu analiz socialne strukture žrtev španske gripe ter prostorske pogostosti smrti, ki temeljita na omenjeni zbirki.

VIRI IN PODATKI

Štiri mesta, ki smo jih vključili v raziskavo, so se precej razlikovala po svoji geografski legi in upravni funkciji. Ljubljana je bila glavno mesto dežele Vojvodine Kranjske, Pulj pa je bil glavna vojaška luka Avstro-Ogrske monarhije in je kot tak imel tudi strateški pomen. Koper in Pazin sta bila sedeža okrajev. Te razlike so se odražale tudi v demografski podobi krajev.

-
- 1 Prispevek je nastal v okviru bilateralnega raziskovalnega projekta BI-HR/16-17-021, *Razsežnosti in posledice epidemije španske gripe ob koncu 1. svetovne vojne* ter programa P6-0052, *Temeljne raziskave slovenske kulturne preteklosti*. Oba je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna. Prispevek z naslovom *Spanish Flu in the Mortuary Records – a Collaborative Study* je bil 5. aprila 2018 predstavljen na *European Social Sciences History Conference* v Belfastu, v panelu *Spanish Flu 1918/1919 in Austro-Hungarian Provinces Austrian Littoral and Carniola – Scope and Consequences*.
 - 2 Dr. Katarina Keber (ZRC SAZU Zgodovinski inštitut Milka Kosa), dr. Miha Seručnik (ZRC SAZU Zgodovinski inštitut Milka Kosa), dr. Urška Bratož (ZRS Koper, Inštitut za zgodovinske študije), dr. Iva Milovan Delić (Univerza Jurja Dobrile v Pulju, Filozofska fakulteta) in dr. Marlena Plavšič (Univerza Jurja Dobrile v Pulju, Filozofska fakulteta).
 - 3 Dr. Nikola Anušić se je posvetil pandemiji španske gripe v severni Hrvaški (glej Anušić, 2015), dr. Iva Milovan Delić pa se je v svoji doktorski disertaciji posvetila istemu vprašanju na primeru Pulja (glej Milovan Delić, 2013).
 - 4 Prvo obdobje raziskav španske gripe je bilo se je začelo že v času same pandemije in se je nadaljevalo v dvajseta leta 20. stoletja, nato pa je postopoma zamrlo. Ponovno zanimanje za bolezen se je prebudilo v začetku šestdesetih let; v tem obdobju lahko sledimo objavam na temo španske gripe do srede sedemdesetih let, nakar ponovno nastopi premor. Nov val raziskav, ki še traja, se prične z letom 1989 (glej Mamelund, 2004, 3–6; Anušić, 2015, 7–16).

Sl. 1: Razglednica Ljubljane iz okoli leta 1900 (Wikimedia Commons).

Tab. 1: Primerjava prebivalstva 1910 in 1918 (*Spezialortsrepertorium 1918*, 32, 46 in *Spezialortsrepertorium 1919*, 1 za leto 1910; ZAL, Reg I LJU 489, t. e. 1793, a. e. 1625, IV. *Quartales-Ausweis über die Sanitätsstatistischen Verhältnisse im Vierteljahr 1918 za leto 1918 za Ljubljano in Radošević 2017*, 215 za Pulj).⁵

	1910	1918
Ljubljana	46.630	51.397
Koper	8.993	-
Pulj	58.562	40.000
Pazin	4.425	-

Ljubljana je med štirimi kraji edina imela na svojem mestnem ozemlju več župnij, medtem ko so ostale, tudi po prebivalstvu večji Pulj, imele le po eno župnijo.⁶

V študijo so tako bile vključene mrliške matične knjige naslednjih župnij na območju mesta Ljubljana: Sv. Nikolaj, Sv. Jakob, Marijino oznanjenje in Sv. Peter.⁷ Hkrati smo se odločili dodati še župnije, ki so v času prve svetovne vojne sodile v okolico Ljubljane, a so danes del strnjenegega mestnega območja: Črnuče, Ježica, Polje, Rudnik, Šentvid pri Ljubljani, Trnovo, Vič in duhovnijski urad Deželne bolnice v Ljubljani.

Forma župnijskih knjig sledi enotnemu obrazcu s standardiziranimi rubrikami, kar omogoča primerljivost podatkov med različnimi kraji. Kljub temu je pri samem vpisovanju v knjige prihajalo do določenih razlik, ki jih lahko opazimo že ob primerjavi župnijskih knjig z območja Ljubljane in okolice, še izrazitejše pa so ob primerjavi z maticami iz Kopra, Pulja in Pazina.

Dejansko so duhovniki vpisovali celo več podatkov, kot bi se dalo sklepati iz samih naslovov rubrik. V primeru vpisov umrlih otrok so tako na primer navedli ime in priimek enega ali obeh staršev ter njun (praviloma očetov) poklic. Starost so na območju Ljubljane in okolice zapisovali s številom let in dodali datum in kraj rojstva.⁸ V Kopru in Pulju so nam na voljo zgolj podatki o starosti⁹, medtem ko v pazinski matici ti podatki manjkajo.

5 Podatek o številu prebivalstva za Pulj je približen. Gre za oceno, rekonstruirano na podlagi sočasnih arhivskih virov. Nekoliko več o dogajanju v Pulju sledi v nadaljevanju.

6 Koper in Pulj sta bila do prve polovice 19. stoletja sedeža škofij, katerih začetki so segali v pozno antiko, toda leta 1828 sta bili obe škofiji ukinjeni z bulo papeža Leona XII. Koprška škofija je bila ponovno ustanovljena leta 1977. Edini sedež škofije med izbranimi štirimi mesti je tako v začetku dvajsetega stoletja bila Ljubljana.

7 Del župnije Sv. Peter je v začetku 20. stoletja že spadal pod mestno območje, medtem ko je vzhodni del župnije obsegal podeželsko okolico. Enako velja tudi za župnijo Marijino oznanjenje, ki je na severu segala preko upravne meje mesta.

8 Vendar ne povsod; v maticah župnij Šentvid, Ježica, Rudnik in Črnuče podatka o kraju rojstva ni.

9 Število let oziroma mesecev, če je otrok bil mlajši od enega leta oz. v enem ali dveh primerih celo število dni.

Tab. 2: Primerjava rubrik v analiziranih mrliških matičnih knjigah. S križci označena polja pomenijo, da je rubrika bila izpolnjena oz. vključena v obrazec.

Kategorija	Ljubljana	Koper	Pulj	Pazin
Tekoča številka	×	×	×	×
Datum smrti/datum pokopa	×	×	×	×
Naslov bivališča oz. kraj smrti	×	×	×	
Ime, priimek in zakonski stan	×	×	×	×
Veroizpoved	×	×	×	×
Spol	×	×	×	×
Starost/Datum in kraj rojstva	×	×	×	×
Vzrok smrti	×	×	×	×
Bolniško maziljenje	×			
Ime duhovnika, ki je opravil pokop	×	×	×	
Pokopališče	×		×	

Posebno poglavje predstavlja vprašanje poklicev. Ti so bili navedeni poleg zakonskega stanu, torej skupaj z imenom in priimkom. Praviloma so poklici navedeni zgolj za moške, medtem ko so za ženske navedli lasten poklic le v primeru, da so bile samske. Pri poročenih ženskah so praviloma navedeni ime in priimek ter poklic moža.

Podatke o poklicih, na podlagi katerih je mogoče izdelati analizo socialne strukture žrtev španske gripe, smo lahko zbrali za ljubljanske župnije ter za Koper in Pulj, za Pazin pa žal manjkajo.

OBDELAVA PODATKOV

Zbrane podatke smo vnesli v relacijsko zbirko podatkov v programu Microsoft Office Access. Pri oblikovanju zbirke smo se odločili, da želimo čim bolj popolno zajeti podatke, ki so na voljo v virih in ne le tiste, za katere smo predvidevali, da jih bomo lahko analizirali. Ob snovanju zbirke smo izvedli normalizacijo podatkov. To pomeni, da smo rubrike matičnih knjig, ki vsebujejo več tipov podatkov hkrati, v zbirki razbili na več stolpcev, tako da vsak vsebuje svoj tip podatka. Za potrebe analize družbene strukture žrtev pandemije smo zbirko nato razširili s tabelami, ki vsebujejo klasifikacijo poklicev HISCO (Leeuwen et al., 2002) in klasifikacijo družbenih razredov HISCLASS (Leeuwen et al., 2011). Ker gre za pomemben del naše študije, je prav, da omenjenima klasifikacijama namenimo nekaj prostora.

Tab. 3: HISCLASS razredi in njihove značilnosti.

	Razred	Manualno/ne-manualno delo	Stopnja kvalifikacije	Nadzor	Sektor
1	Višji upravniki	nemanualno	visoka	da	ostali
2	Višji strokovnjaki	nemanualno	višja	ne	ostali
3	Nižji upravniki	nemanualno	srednja	da	ostali
4	Nižji strokovnjaki, pisarniško osebje in trgovski uslužbenci	nemanualno	srednja	ne	ostali
5	Nižje pisarniško osebje in nižji trgovski uslužbenci	nemanualno	nižja	ne	ostali
6	Nadzorniki/delovodje	manualno	srednja	da	ostali
7	Srednje kvalificirani delavci	manualno	srednja	ne	ostali
8	Kmetje in ribiči	manualno	srednja	ne	primarni
9	Nižje kvalificirani delavci	manualno	nižja	ne	ostali
10	Nižje kvalificirani delavci v kmetijstvu	manualno	nižja	ne	primarni
11	Nekvalificirani delavci	manualno	nekvalificirano delo	ne	ostali
12	Nekvalificirani delavci v kmetijstvu	manualno	nekvalificirano delo	ne	primarni

Shema HISCLASS¹⁰

Zgodovinska shema družbenih razredov HISCLASS je orodje, namenjeno socialnim zgodovinarjem, ki želijo analizirati družbeno strukturo preteklih skupnosti, ki jih proučujejo. Shema je plod večletnega mednarodnega projekta HISCO – History of work, ki so ga vodili sodelavci Mednarodnega inštituta za socialno zgodovino s sedežem v Amsterdamu ob sodelovanju sodelavcev – strokovnjakov za socialno zgodovino iz Kanade, Francije, Nemčije, Nizozemske, Norveške in Švedske (Leeuwen et al., 2011, 61).

Shema temelji na dveh klasifikacijah zgodovinskih poklicev HISCO¹¹ in DOT¹². Imena oziroma naslove poklicev, ki jih vsebuje HISCO klasifikacija (skupaj 1.675 zapisov), so primerjali in uskladili z mnogo podrobnejšo in obsežnejšo ameriško zbirko podatkov DOT (20.000 skupin oz. gesel), ki poklice razvršča na podlagi treh karakteristik (podatki,

10 Zahvaljujemo se dr. Ani Cergol Paradiž s Filozofske fakultete UL, ki nas je opozorila na shemo HISCLASS.

11 Historical Standard Classification of Occupations, razvit v okviru mednarodnega sodelovalnega projekta pod vodstvom IISH (Leeuwen et al., 2002).

12 Dictionary of Occupational Titles, zasnovan za potrebe Službe za zaposlovanje Združenih držav Amerike. Njegovi začetki segajo v leto 1934 (Leeuwen et al., 2011, 29).

ljudje, stvari), od katerih ima vsaka eno od osmih možnih lastnosti (Leeuwen et al., 2011, 33). Poleg tega so sestavjalci zbirke DOT upoštevali še splošno (zahtevano) izobrazbeno stopnjo, stopnjo zahtevnosti uvajanja na delovno mesto, ustreznost oziroma sposobnost (aptitude), interese, temperamente in fizično zahtevnost poklica.

Na osnovi teh podatkov so Leeuwen in sodelavci razporedili poklice HISCO klasifikacije v 12 razredov ki so opredeljeni z naslednjimi štirimi lastnostmi: (1) manualno/nematerialno delo, (2) stopnja veščine (kvalificirano/nekvalificirano delo), (3) nadzor(ovanje), (4) sektor – primarni ali ostali.

Poleg golega podatka o poklicih se HISCLASS pri razvrščanju v družbene razrede poslužuje še dveh spremenljivk iz HISCO klasifikacije t. j. status¹³ in razmerje¹⁴.

Če je posameznik označen kot lastnik oziroma posestnik, se ga razvrsti v razred 1 k višjim upravnikom. V primeru pa, da se podatek o lastništvu pojavlja ob navedbi poklica, lastništvo nima vpliva na klasifikacijo. Revni z malo ali brez lastnine so uvrščeni med nekvalificirane delavce. Podatek o statusu obrtniškega mojstra premakne posameznika v razred 6 med nadzornike, medtem ko so vajenci razvrščeni za eno stopnjo kvalifikacije nižje kot bi jih sicer umestil njihov poklic.¹⁵ Tretji tip statusa označuje nadrejene in podrejene posameznike. Nadrejeni status posameznika uvrsti v primeren nadzorni razred, podrejeni pa za eno stopnjo kvalifikacije nižje, vendar pri tem ne sme preiti iz skupine manualnih razredov v nemanualne ali obratno. Četrti tip statusa opredeljuje posameznike v univerzitetnem izobraževanju t. j. študente in diplomirance. Študentje so izzeti iz klasifikacije, diplomiranci pa so dodeljeni v razred 2 k višjim strokovnjakom. Peta vrsta statusa je namenjena oznakam za plemstvo in nazive, ki označujejo družbeni prestiž. Če ni na voljo druge oznake o poklicu, se te posameznike dodeli v razred 1 (Leeuwen et al., 2011, 57–59).

Preglednice s podatki obeh shem so na voljo na spletni strani projekta History of Work Information System, ki poleg tega nudi še prevode poklicnih nazivov v enajstih jezikih na podlagi projektov iz dvanajstih držav (IISH 2018). To je precej olajšalo delo, saj smo si pri dodeljevanju številčnih kod poklicev v naši zbirki podatkov lahko pomagali s primerjavo poimenovanj poklicev v več jezikih.

Primerjava podatkov

a. Skupno število žrtev

Podatki, ki jih primerjamo na tem mestu, so časovno zamejeni med 1. september 1918 in 31. marec 1919. Pri pregledovanju matičnih mrljskih knjig smo izpisali¹⁶ vse

13 V tej kategoriji je skritih več lastnosti, ki učinkujejo kot modifikatorji razvrščanja v družbene razrede.

14 Relation po ang. S to lastnostjo HISCO opredeljuje družinska razmerja, časovno razmerje t. j. nekdanji ali upokojen in prihodnji, prostovoljno ali častno razmerje, nesposobnost za delo in delo v gospodinjstvu. Te oznake po mnenju Leeuwena in sodelavcev same na sebi ne zadoščajo za razporeditev v družbene razrede in zato te zapise izločimo iz sheme (Leeuwen et al., 2011, 59–60).

15 Razred 1 je znižan v razred 3, razred 2 v razred 4, razred 4 v razred 5.

16 Izpisovanje je potekalo sodelovalno; podatke za Ljubljano je izpisala dr. Katarina Keber, za Koper dr. Urška Bratož ter za Pulj in Pazin dr. Iva Milovan Delić.

Tab. 4: Žrtve španske gripe. Za Ljubljano navajamo žrtve z mestnega območja mesta, v oklepaju pa skupno število s prišteti okoliškimi župnijami.

	Pulj	Pazin	Koper	Ljubljana
Število umrlih zaradi španske gripe	150	45	155	312 (413)
Umrljivost (mortaliteta) zaradi španske gripe (v %)	3,8	-	-	6

posameznike, pri katerih sta bili kot vzrok smrti influenza ali pljučnica. Opozoriti moramo tudi, da so v podatke za območje Ljubljane vključeni tudi podatki o umrlih v ljubljanski Deželni bolnici. Podatkov o žrtvah med vojaštvom ni v zbirki, vse primerjane žrtve so umrle v civilnem kontekstu.

Na žalost zaradi pomanjkljivih podatkov o številu prebivalstva lahko primerjamo mortaliteto zaradi španske gripe zgolj med Ljubljano in Puljem. Mortaliteta preračunana na 1.000 prebivalcev je bila višja v Ljubljani kot v Pulju. Če za izračun mortalitete gripe v Kopru in Pazinu uporabimo podatke zadnjega predvojnega popisa o številu prebivalcev v obeh mestih, dobimo občutno višje vrednosti – 19 % za Koper in 12 % za Pazin. Žal so zaradi časovnega razkoraka osmih let med omenjenim popisom in koncem vojne takšne primerjave zelo nezanesljive. To nazorno kaže podatek o prirastu prebivalstva v Ljubljani in Pulju v tem obdobju: ta v prvem primeru znaša 10 %, v drugem pa -32 %. Prav v Pulju so bile demografske spremembe v času vojne drastične. Po izbruhu sovražnosti med Avstro-Ogrsko in Italijo so mestne oblasti civilno prebivalstvo evakuirale v več taborišč v notranjosti monarhije, kjer je veliko ljudi zaradi slabih bivanjskih in higienskih razmer ter pomanjkljive oskrbe s hrano umrlo. V Pulju je ostalo manj kot 10.000 ljudi. Vračanje Puljčanov je bilo možno šele od začetka leta 1918, ko so ga oblasti dovolile; sredi jeseni je bilo v Pulju tako okrog 30.000 ljudi, do konca leta 40.000 (glej: Radošević, 2017, 211–215). Zaradi tolikšne negotovosti glede dejanskega števila prebivalstva smo podatka o mortaliteti zaradi gripe za Koper in Pazin izpustili iz gornje tabele.

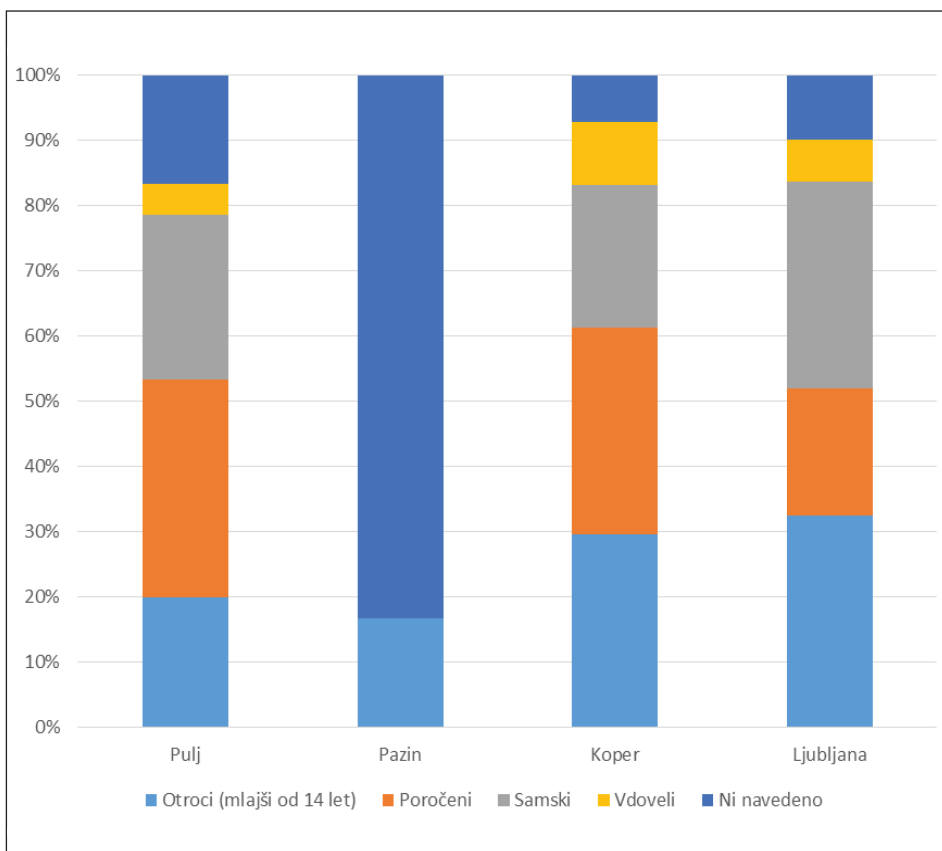
b. Glede na zakonski oziroma družinski stan

Podobno kot pride do zapletov zaradi manjkajočih podatkov pri primerjavi »relativne teže« epidemije španske gripe na ravni skupnega števila žrtev, naletimo na določene težave pri primerjavi kategorij iz župnijskih matic. Podatka o zakonskem stanu za marsikoga niso vnesli, v pazinski župniji pa ta podatek sploh umanjka. Izjema je le kategorija otroci, ki smo jo ustvarili sami na podlagi kriterija starosti oziroma datuma rojstva in jo lahko prikažemo tudi za Pazin. Posledično imamo v preostalih treh krajih izkazano dokaj visoko število oseb, katerih status je neopredeljen, vemo edino, da so bili odrasli.

Tab. 5: Žrtve španske gripe po zakonskem stanu.

Kategorija	Pulj	Pazin	Koper	Ljubljana
Otroci (< 14 let)	30	9	46	134
Poročeni	50	0	49	81
Samski	38	0	34	131
Ovdoveli	7	0	15	26
Ni navedeno	25	36	11	41
Skupaj	150	45	155	413

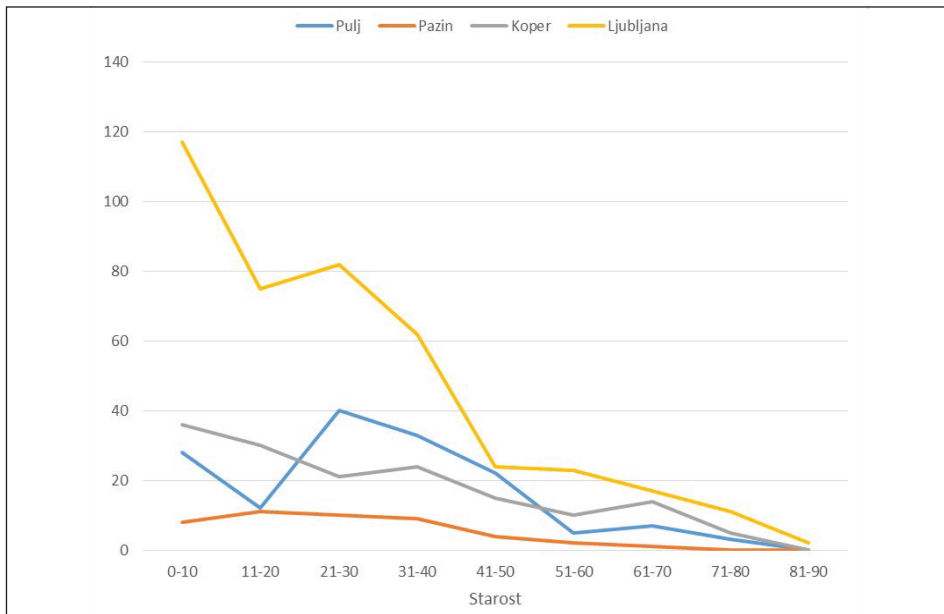
Graf. 1: Žrtve španske gripe po zakonskem stanu.

Tab. 6: Starostna struktura žrtev španske gripe.

Starost	Pulj	Pazin	Koper	Ljubljana
0–10	28	8	36	117
11–20	12	11	30	75
21–30	40	10	21	82
31–40	33	9	24	62
41–50	22	4	15	24
51–60	5	2	10	23
61–70	7	1	14	17
71–80	3	0	5	11
81–90	0	0	0	2
Skupaj	150	45	155	413

Graf. 2: Starostna struktura žrtev španske gripe (Pulj N= 150; Pazin N=45; Koper N=169; Ljubljana N=413).

Sicer lahko opazimo nekatere podobnosti na ravni posameznih razredov. Tako je podobnost v deležu umrlih otrok večja med Pazinom in Puljem, kjer je bila na ravni ene petine oziroma manjša ter med Kopro in Ljubljano, kjer je bila bliže tridesetim odstotkom.

Pri deležu poročenih (pribl. tretjina) in samskih (pribl. četrtnina) je obstajala podobnost med Puljem in Kopro medtem ko je bilo razmerje med tema razredoma v Ljubljani obrnjeno (32 % samskih in 20 % poročenih). V skupini ovdovelih je najvišja stopnja z 10 % izkazana v Kopro, Pulj in Ljubljana pa imata deleža, ki se razlikujeta le za eno odstotno točko.

c. Po starosti

Pomemben dejavnik pri umrljivosti zaradi španske gripe je starost. To je tudi vidik, po katerem lahko primerjamo podatke vseh štirih krajev. Tako kot drugod, se tudi na naših podatkih pokaže odstopanje od običajnega vzorca žrtev sezonske gripe, ki najbolj prizadene majhne otroke in ostarele osebe (Mamelund, 2004, 2). V vseh štirih krajih so bile nižje starostne skupine izrazito prizadete. Povsod lahko opazimo zelo visoko število žrtev med otroki in mladostniki. V Ljubljani je bilo število smrtnih žrtev med otroki do dopolnjenega 11 leta še posebej visoko, od tega jih je več kot polovica (78 od 117 oziroma 2/3) bila mlajših od 5 let.¹⁷ Znotraj prvega desetletja življenja je na skupino malih otrok do dopolnjenega petega leta starosti odpadel več kot 60 % delež tudi v Kopro (23 od 37) in Pulju (19 od 28), v Pazinu (3 od 8) pa je bila ta stopnja za petino nižja.

Izkazani deleži ostajajo visoki tudi v naslednjih starostnih skupinah in nato upadejo po 40. letu starosti. Grafikonih vseh štirih testnih območij so skratka vsi pomaknjeni na levo stran, z izrazitejšim naklonom v primeru večjega absolutnega števila smrtnih žrtev (Ljubljana).

Rezultati se skladajo z opažanji sodobnikov, da je španska gripa, za razliko od običajne sezonske gripe, močno prizadela tudi skupine delovno aktivnega prebivalstva med dvajsetim in štiridesetim letom starosti (Mamelund, 2004, 2; Anušić, 2015, 118–119). Naši rezultati se tudi ujemajo z ugotovljeno dinamiko smrtnosti v severni Hrvaški (Anušić, 2015, 126).

d. Po poklicih oziroma družbenem statusu

Aplikacija sheme HISCLASS na podatke naše študije da rezultate, kot jih prikazuje *Tabela 7* in pripadajoči *Grafikon 3*. V analizo so vključeni samo tisti zapisi, pri katerih je bil poklic v matični knjigi izrecno naveden. Posledično gre skoraj izključno za podatke o odraslih moških žrtvah, saj praviloma ženske niso opravljale poklica – vsaj ne v takšnega, ki bi ga duhovniki zabeležili v župnijske matične knjige. Po istem ključu so iz primerjave izločeni tudi otroci.

¹⁷ O množičnem obolenju šolskih otrok glej Keber, 2017.

Tab. 7: Žrtve španske gripe po HISCLASS družbenih razredih.

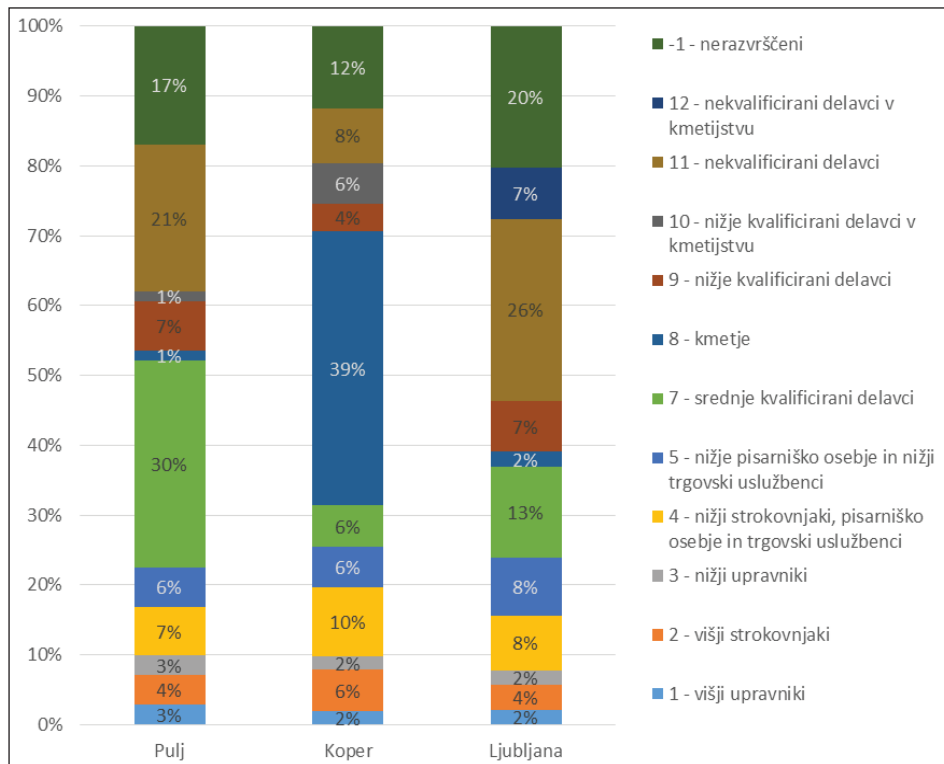
Šifra – družbeni razred	Pulj	Koper	Ljubljana
1 – višji upravniki	2	1	4
2 – višji strokovnjaki	3	3	7
3 – nižji upravniki	2	1	4
4 – nižji strokovnjaki, pisarniško osebje in trgovski uslužbenci	5	5	15
5 – nižje pisarniško osebje in nižji trgovski uslužbenci	4	3	16
7 – srednje kvalificirani delavci	21	3	25
8 – kmetje	1	20	4
9 – nižje kvalificirani delavci	5	2	14
10 – nižje kvalificirani delavci v kmetijstvu	1	3	0
11 – nekvalificirani delavci	15	4	50
12 – nekvalificirani delavci v kmetijstvu	0	0	14
-1 – nerazvrščeni	12	6	39
Skupaj	71	51	192

Poleg tega so v naši zbirki podatkov tudi poklici, ki jih nismo mogli razporediti v nobena od razredov sheme HISCLASS. V Pulju ta skupina skriva 12 gospodinj, medtem ko v Kopru med njimi najdemo le 2 osebi – bolnika in študenta. Med ljubljanskimi »nerazporejenimi« poklici bomo našli 5 begunk, cigana, 8 zasebnikov in 1 zasebnico,¹⁸ pet revežev (občinski oziroma mestni ubogi/uboga) ter 19 šolajočih se posameznikov in posameznic na različnih stopnjah.

Pod črto bi lahko rekli, da se na strukturi žrtev odražajo specifične socialne strukture posameznih krajev oziroma zastopanosti posameznih poklicnih skupin. Hkrati so bili na delu tudi zunanji dejavniki (povratak evakuirancev v Pulju, begunci v Ljubljani).

18 Pojem *zasebnik/zasebnica*, fr. *Privatier*, nem. *Privatmann*, ženska oblika *Privata*, je označeval osebo, ki ni opravljala javnih funkcij ali poklica (Brockhaus, 1895, 447). Povedano drugače, to so bili prejemniki rent, pokojnin (tudi po pokojnem zakoncu) ipd (Meyer, 1885–1892, 396; Studen, 1993, 78).

Graf. 3: Žrtve španske gripe po HISCLASS družbenih razredih – vključno z nerazporejenimi poklici (Pulj N=71, Koper N=51, Ljubljana N=153).

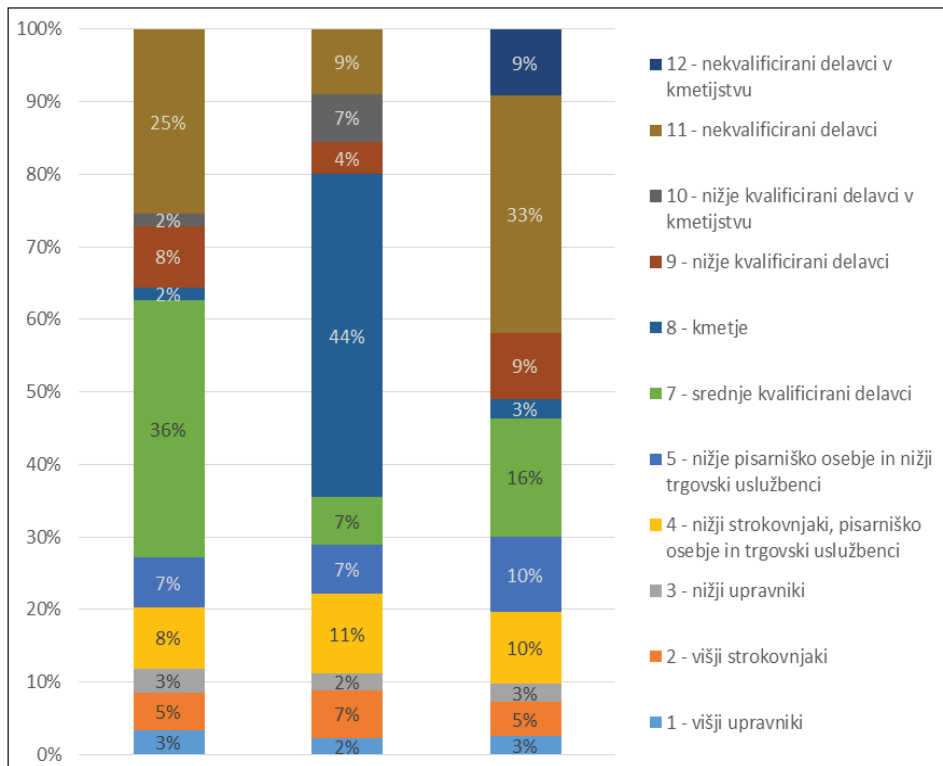

Zato smo se odločili, da analizo podatkov omejimo zgolj na nabor razredov iz sheme HISCLASS. Ta nabor podatkov je prikazan na gornjem Grafikonu 4. Na njegovi podlagi lahko izpeljemo naslednjih nekaj splošnih trditev: v vseh treh krajih je španska gripa terjala več žrtev med ljudmi, ki so opravljali manualne poklice.¹⁹ Pri nemanulanih poklicih lahko med tremi primerjanimi kraji ugotovimo precej veliko podobnost v porazdelitvi žrtev na razrede. Pri manualnih poklicih se nasprotno kaže precejšnja variabilnost.

V Pulju je bilo največ žrtev med srednje kvalificiranimi delavci, druga najbolj prizadeta skupina pa so bili nekvalificirani delavci. Skupaj sta obe skupini tvorili 59 % vseh žrtev, ki smo jih lahko razvrstili v shemo družbenih razredov. Delež kmečkega prebivalstva med puljskimi žrtvami španske gripe je bil zelo majhen; dejansko lahko navedemo le enega kmeta in enega mlekarja.

¹⁹ Koper 74 %, Pulj 73 %, Ljubljana 70 %.

Graf. 4: Žrtve španske gripe po HISCLASS družbenih razredih – brez nerazvrščenih poklicev (Pulj N=59; Koper N=45; Ljubljana N=153).

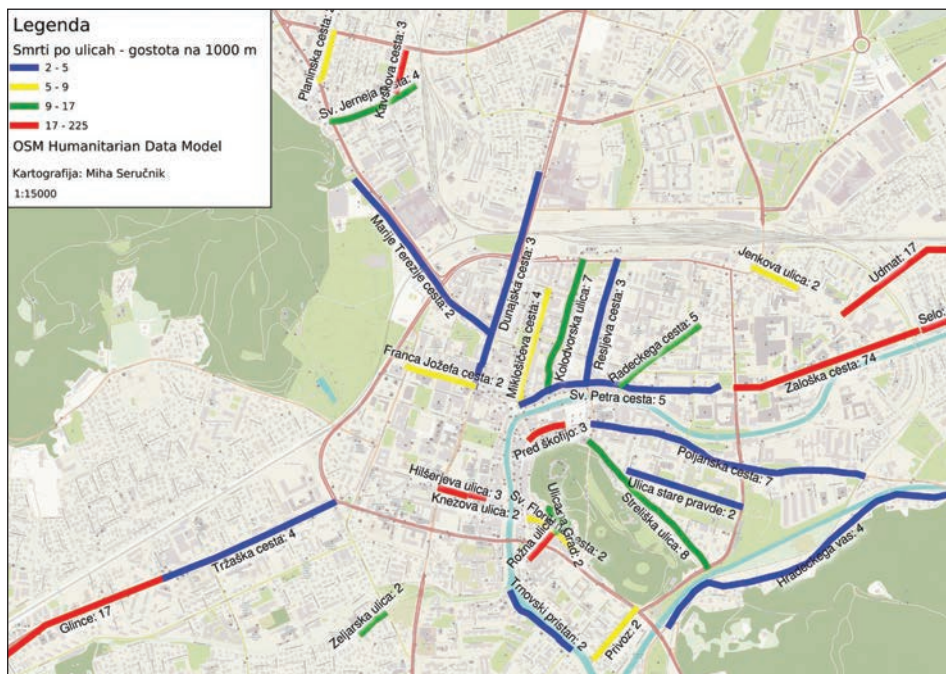

V Ljubljani so prav tako bili najbolj prizadeti nekvalificirani delavci, ki so predstavljali tretjino vseh žrtev, sledili pa so jim srednje kvalificirani delavci s 16 %. Med žrtvami iz agrarnega sektorja jih je največ sodilo v razred nekvalificiranih delavcev v kmetijstvu. To so bili dninarji, kajzarji in gostači, ki so prebivali v vaseh v ljubljanski okolici (14 oseb oziroma 9 %). Prave kmete, torej lastnike kmetij, najdemo med ljubljanskimi žrtvami le štiri.

V Kopru je španska gripa nasprotno najbolj prizadela poklice v primarnem sektorju. Dvajset kmetov je predstavljalo kar 44 % vseh žrtev, ki smo jih lahko razvrstili po HISCLASS metodologiji. Trije nižje kvalificirani delavci v kmetijstvu so dejansko bili ribiči.

PROSTORSKI VIDIK

Naša zbirka vključuje tudi prostorske podatke v obliki naslovov stalnih prebivališč oziroma krajev smrti. Po preizkušanju in tehtanju med štirimi kraji, vključenimi v našo študijo, smo se odločili, da kot študijo primera uporabimo

Sl. 2: Prostorska razporeditev smrti zaradi španske gripe 1. sep. 1918 do 31. mar. 1919 (Grafična podlaga Open Street Map). Ob imenih ulic je navedeno še število umrlih.

podatke za Ljubljano in poskusimo izrisati prostorsko razporeditev smrti zaradi španske gripe v mestu.

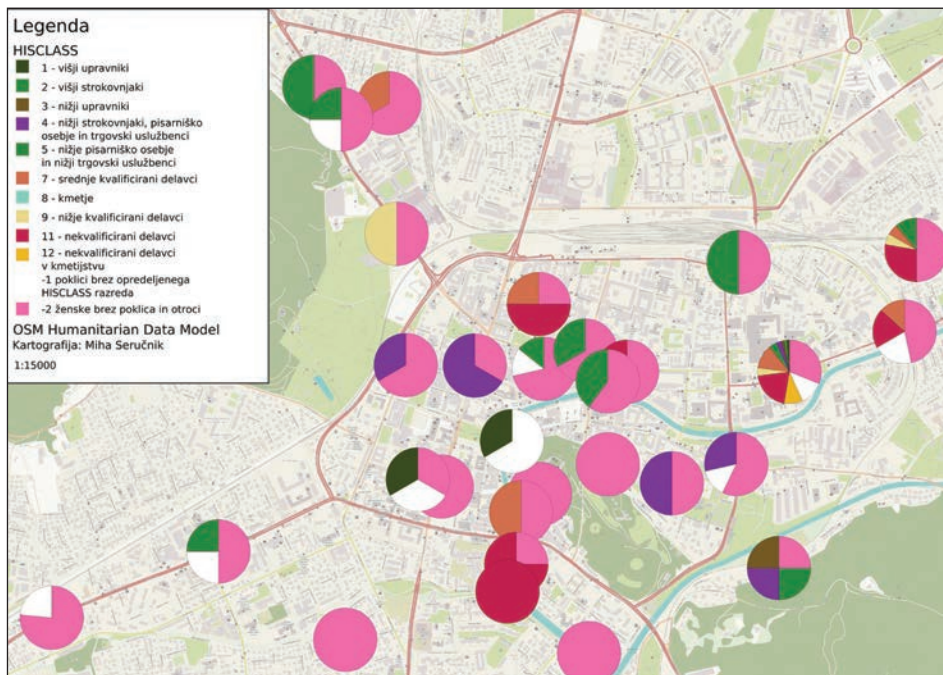
Karta na spodnji sliki je bila ustvarjena v programu qGis preko sloja Open Street Map. V vektorski sloj smo izrisali sledi mestnih ulic s historičnimi imeni, ki smo jim dodali števila smrtnih žrtev španske gripe iz naše zbirke podatkov. Pri tem smo se omejili na prikaz zgolj tistih ulic, na katerih sta bili vsaj dve žrtvi. Hkrati smo prikaz omejili na območje, ki ga je obsegalo mesto 1918 in nismo vključili lokacij ne-mestnih župnij.

Absolutno število umrlih v posamezni ulici smo delili z dolžino ulice, kot jo izračuna program qGis ter rezultat pomnožili s tisoč. Na ta način smo dobili »gostoto« umrlih za špansko gripo na 1000 m razdalje, kar nam omogoča nekoliko boljše primerljivost podatkov. Rezultate smo razporedili na kvartile, ki so na karti označeni z različnimi barvami.

S krogoma sta posebej označena deželna bolnišnica in zapori na Miklošičevi ulici,²⁰ pri katerih podatek ni vezan na ulico, ampak na lokacijo konkretne ustanove.

Največjo zgoščitev smrtnih žrtev gripe (skupaj 74) najdemo na območju deželne bolnice. V primerjavi z ostalimi lokacijami gre vsekakor za izredno številko. Sicer

20 Nahajali so se za sodno palačo oz. današnjim Vrhovnim sodiščem.

Sl. 3: Prostorska razporeditev družbenih razredov po HISCLASS shemi. Prikazane so ulice z vsaj dvema navedenima žrtvama.

je mogoče opaziti določene zgostitve na obrobjih mesta – na območjih Vodmata (Udmat) in Most na vzhodu, v naselju Glince ob Tržaški cesti, na severu v Spodnji Šiški ter v starem mestu na predelu okrog Starega in Gornjega trga.

Ob tem je treba priznati, da uporabljena metoda predvsem v primeru daljših ulic ne more prikazati, kje v ulici so umrli prebivali. Naš prikaz zato ponuja le približno sliko prostorske razporeditve smrtnih žrtev španske gripe. Veliko boljša primerjava bi bila mogoča, če bi lahko prikazali konkretne domače naslove umrlih, ki so na voljo v naši zbirki podatkov. Ker hišnih števil iz začetka dvajsetega stoletja nimamo na voljo za celo mesto, to ni mogoče.

Če kljub temu tvegamo sodbo, lahko rečemo, da je zgostitve smrti mogoče opaziti na območjih z večjo zgostitvijo stanovanjskih enot – v predmestjih, ki so bila razmeroma nedavno vključena v mesto ter v starem mestnem jedru.

Prostorska razporeditev družbenih razredov nam kaže naslednjo situacijo. V prikazu prevladujejo mladoletne osebe in ženske brez poklica. Ni presenetljivo, da najbolj pisano kombinacijo razredov nudi lokacija Deželne bolnice ob Zaloški cesti. Pripadnike višjih razredov – nemanualnih poklicev – je moč najti na precej mestih: v starem mestnem jedru (Pred škofijo, na Hilšerjevi ulici) ter na več predmestnih

lokacijah (v Spodnji Šiški, Jenkovi ulici, na cesti Franca Jožefa in Dunajski cesti, na Kolodvorski ulici, Resljevi cesti, v Hradeckega vasi, Poljanski cesti, Ulici stare pravde ter na Tržaški cesti). Manualne poklice zasledimo v Trnovem, Selu, Radeckega cesti, Vodmatu, Spodnji Šiški, ter v zaporu na Miklošičevi cesti. Nekoliko presenetljivo je eno od središč zgotovitve v vasi Glince sestavljeno izključno iz oseb, ki jim po shemi HISCLASS ne moremo dodeliti razreda t. j. otroci in ženske, poleg tega pa še moški, katerih poklicna opredelitev iz vira, ni mogla biti pripisana k nobenemu od razredov v naši shemi. Omenimo naj še, da se za osmimi žrtvami na Streliški ulici skriva sedem otrok z istega hišnega naslova in ena poročena ženska. Po vsej verjetnosti gre za otroške bolnike Elizabetine otroške bolnice na Streliški.

ZAKLJUČEK

Študija predstavlja poskus spoprijema s tematiko, ki posega na področja historične demografije, socialne zgodovine, zgodovine medicine itd. Na ravni politične zgodovine se je zgodba epidemije španske gripe dogajala v kompleksnem času konca avstro-ogrske države in predstavlja zaključno etapo gospodarske in družbene krize, ki jo je predstavljalo obdobje prve svetovne vojne, temu pa je sledil še prehod v drug državni okvir. Temi prve svetovne vojne in epidemije španske gripe na naših tleh sta ob burnih dogajanjih v dvajsetem stoletju zdrsnili iz kolektivne zavesti. Posledično predstavlja marsikateri podatek neznan. Takšno je na primer vprašanje populacijskih gibanj med prvo svetovno vojno. Na število prebivalcev so vplivali različni dejavniki, specifični za vojno obdobje, npr. begunci, množične evakuacije (Pulj), mobilizacija, vračanje beguncev in evakuirancev, v novembru pa tudi že povratek vojakov. Podatek o skupnem številu prebivalstva, na podlagi katerega je mogoče izraziti mortaliteto zaradi španske gripe, nam je na voljo le za dva od štirih krajev, vključenih v študijo.

Od primerjav, ki smo jih poskusili, je še najmanj problematična analiza starostne strukture umrlih. Največ žrtev v naših štirih krajih je španska gripa terjala med mlajšim delom prebivalstva, najmanj žrtev pa je bilo med starejšimi. V tej značilnosti se ujemajo vsi štirje nabori podatkov.

Primerjava socialne strukture na podlagi poklicev umrlih je po drugi strani pokazala na precejšnje razlike med primerjanimi kraji; ti so zaradi (ne)razpoložljivosti podatkov le trije. V vseh treh krajih je večina žrtev pripadala manualnim poklicem. V Pulju in Ljubljani so največ žrtev utrpeli delavski poklici, v Kopru pa je največji delež odpadel na kmete.

Izbrana metodologija razvrstitve na družbene razrede po shemi HISCLASS se je izkazala za izvedljivo, vendar z nekaterimi pomanjkljivostmi. V naši implementaciji izloči iz primerjave precejšnje število zapisov, ki so sicer na voljo v zbirki podatkov. Po drugi strani nam omogoča, da zvedemo različne nabore podatkov na skupni imenovalec, shema družbenih razredov pa je tudi dovolj dobro členjena, da omogoča dober pregled.

Poskus analize z metodami geografskega informacijskega sistema (GIS) na primeru Ljubljane je prav tako dal mešane rezultate. Žrtve španske gripe smo lahko umestili na zemljevid zgolj do ulice natančno. Poskus prostorskega ume-

ščanja hišnih naslovov se je izkazal za neizvedljivega v okvirih naše raziskave. Ta primanjkljaj smo zato poskusili omejiti z izračunom gostote na razdaljo 1.000 metrov in na ta način poskušali oceniti pojavnost bivališč smrtnih žrtev v prostoru. Kot smo zapisali zgoraj, nam uporabljen pristop vrne predele (ulice), na katerih je mogoče opaziti zgoščitve, žal pa pri daljših ulicah ne moremo natančneje opredeliti lokacij domačih naslovov. Tako ne moremo ugotavljati zgoščitve smrtnih primerov, ki bi presegle raven posameznih ulic, kar bi dalo precej kakovostnejšo podobo prostorske razporeditve.

Prostorska umestitev podatkov o pripadnosti družbenim razredom je podvržena enakim omejitvam, kot pravkar opisano vprašanje prostorske pojavnosti smrtnih žrtev. Tudi pri umestitvi družbenih razredov je moč ugotoviti, da se pojavljajo predeli, kjer najdemo med žrtvami pripadnike nemanualnih poklicev, in predeli, kjer so pokojniki pripadali manualnim poklicem.

Za globlje analize dejavnikov, ki so učinkovali na zgoraj naštetih vidikih epidemije, manjka podatkov. V prvi vrsti nam manjkajo popisni podatki, kot so na voljo npr. za Norveško (Mamelund, 2004; Mamelund, 2006). Določena vprašanja bi bilo sicer mogoče rešiti z rekonstrukcijo podatkov na podlagi ohranjenih virov, vendar to predpostavlja dodatne študije, ki bodo segle globlje in širše od našega poskusa.²¹ Po drugi strani turbulentnost let prve svetovne vojne vnaša v omenjene rekonstrukcije nove neznanke in dodatno mero negotovosti.

Kot smo že zapisali, je bil naš cilj primerjava epidemij španske gripe v štirih krajih Kranjske oz. Avstrijskega primorja ter ob tem preizkusiti uporabo digitalnih orodij, kot so zbirke podatkov in geografski informacijski sistem. Pri tem se kot rdeča nit kaže dejstvo, da so študije problematike španske gripe na območju, ki smo ga vključili v študijo, še v začetni fazi. Po drugi strani so številni temeljni podatki in dejstva, ki so nujni za kontekstualizacijo pojava španske gripe, na tem območju slabo poznani. To napotuje k ugotovitvi, da bodo za razrešitev odprtih vprašanj potrebne nadaljnje študije, pa tudi projekti čisto tehnične narave, kot je na primer kartiranje hišnih števil ali uličnih imen. Uporaba digitalnih orodij nam omogoča fleksibilno analizo historičnega gradiva, ki bi bila sicer le težko izvedljiva. Glavna omejitev, ki se pri tem izpostavlja, je predvsem na strani ohranjenosti virov in seveda tudi obstoju predhodnih študij.

21 Kot vzor je treba omeniti delo Andreja Studna *Pedenarca, ksel, kelnarca, žnidar* iz leta 1993, ki temelji na primarni popisni dokumentaciji. Časovno zajema obdobje 1869–1910, in je relevantno tudi za leto 1918. Studen je izdelal zelo natančno in vsestransko študijo socialne strukture in demografske mobilnosti štirih reprezentativnih ulic Ljubljane. Razširitev pristopa na celotno območje mesta Ljubljane bi potencialno dalo natančno sliko Ljubljane, kot je na voljo za norveško Kristiano (dan. Oslo) (prim. Studen, 1993; Mamelund, 2004; Mamelund, 2006). Žal podobnih študij za Koper, Pazin in Pulj nimamo na voljo.

THE SPANISH INFLUENZA PANDEMIC BETWEEN CARNIOLA AND ISTRIA – POSSIBILITIES AND LIMITATIONS OF DIGITAL APPROACHES

Miha SERUČNIK

ZRC SAZU, Milko Kos Historical Institute, Novi trg 2, 1000 Ljubljana, Slovenia

e-mail: miha.serucnik@zrc-sazu.si

SUMMARY

The article brings the results of a comparative study on the death toll of the Spanish influenza pandemic between September 1918 and April 1919. The study is based on the data of parish death registers. The analysis of the social aspect of the pandemic employed the classification of historical occupations (HISCO) and historical social classification (HISCLASS) schemes, developed by the International institute of social history in Amsterdam. After brief introduction of the two mentioned schemes the article continues with a discussion of the obtained results.

The results display a good amount of conformance across the four locations under study as far as age specific mortality is concerned. The highest death toll shares have been observed among the populations of children and adults between 20 and 40 years of age. As far as social status is concerned, we were able to compare only three of the four locations, due to constraints of non-existing data. Blue-collar occupations have been more severely impacted as white collar occupations. Among blue-collar occupations a fair amount of variation across the three locations has been observed. The most noticeable in this regard has been the high portion of peasants in Koper in comparison to Ljubljana and Pula.

Keywords: Spanish influenza, social history, historical demography, history of medicine, social classes, mortality, local history, First World War

VIRI IN LITERATURA

- Brockhaus (1895):** Brockhaus' Konversations-Lexikon. Vierzehnte vollständig neubearbeitete Auflage. In sechzehn Bänden. Dreizehnter Band. Perugia–Rudersport. Mit 64 Tafeln, darunter 14 Chromotafeln, 22 Karten und Plänen, und 167 Textabbildungen. F. A. Brockhaus in Leipzig, Berlin und Wien. [Http://www.retrobibliothek.de/retrobib/stoeborn.html?bandid=100183](http://www.retrobibliothek.de/retrobib/stoeborn.html?bandid=100183) (26. 9. 2018).
- Meyer (1885–1892):** Meyers Konversationslexikon. 13. Band: Phlegon – Rubinstein. Verlag des Bibliographischen Instituts, Leipzig und Wien, Vierte Auflage. [Http://www.retrobibliothek.de/retrobib/stoeborn.html?bandid=100164](http://www.retrobibliothek.de/retrobib/stoeborn.html?bandid=100164) (26. 9. 2018).
- Spezialortsrepertorium (1918):** Spezialortsrepertorium für das österreichisch-illyrische Küstenland. Bearbeitet auf Grund der Ergebnisse der Volkszählung vom 31. Dezember 1910. Wien, k. k. statistische Zentralkommission.
- Spezialortsrepertorium (1919):** Spezialortsrepertorium von Krain. Bearbeitet auf Grund der Ergebnisse der Volkszählung vom 31. Dezember 1910. Wien, k. k. statistische Zentralkommission.
- Anušić, N. (2015):** U sjeni velikog rata: Pandemija španjolske gripe 1918.–1919. u sjevernoj Hrvatskoj. Zagreb, Srednja Europa.
- IISH (2018):** History of Work Information System. [Http://historyofwork.iisg.nl](http://historyofwork.iisg.nl) (30. 6. 2018).
- Keber, K. (2017):** Epidemija v šolskih klopeh. Primer španske gripe leta 1918 v osrednjeslovenskem prostoru. *Kronika*, 65, 1, 67–74.
- Leeuwen, M. H. D., Maas, I. & A. Miles (2002):** HISCO: Historical International Standard Classification of Occupations
- Leeuwen, M. H. D. & I. Maas (2011):** Hisclass: a historical international social class scheme. Leuven, Leuven University Press.
- Mamelund, S.-E. (2004):** Spanish influenza and beyond: The case of Norway. Dissertation for the dr. polit. degree, Department of Economics. Oslo, University of Oslo.
- Mamelund, S.-E. (2006):** An egalitarian disease? Socioeconomic status and individual survival of the Spanish Influenza pandemic of 1918–19 in the Norwegian capital of Kristiania. *Social Science Medicine*, 62, 923–940.
- Milovan Delić, I. (2013):** Španjolska gripa 1918.–1919. u gradu Puli – socijalni aspekti mortaliteta od španjolske gripe i urbana anatomija pandemije. Disertacija. Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Radošević, M. (2017):** Epidemija svraba u Puli 1918./1919.: prilog poznavanju (po)ratnih socijalnih i zdravstvenih prilika u gradu. V: Svoljšak, P. (ur.): Istra u Velikom ratu. Glad, bolesti, smrt. Koper, Histria, 209–234.
- Studen, A. (1993):** Pedenarca, ksel, kelnerca, žnidar. Socialnozgodovinska analiza izvora in poklicne strukture stanovalcev izbranih ljubljanskih ulic 1869–1910. Ljubljana, Zgodovinski arhiv Ljubljana.